

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΑ

Τη γυμναστική στάχρενια τοῦ "Θεωνος". Οἱ Παγών καὶ ἡ κερίνες του. Γυμναστής καὶ χαρτογράφος. Οἱ πρῶτοι Θύληποι ἀγόνες. Οἱ ὄμαξαδες ἀγώνιζονται στὸν Πλατεῖα τῆς Ἐλευθερίας. Ιωάννης Φωκιανός, ὁ πρωτήριος τῆς Ἐλληνικῆς Γυμναστικῆς. Η ἐπλασία στὰ Γυμνάσια. Οἱ ὑπαξιωματικοὶ πρεγυμναστοῦ τῶν γονέων, κ.τ.λ.

HN ἐποχὴ αὐτὴ ποὺ ζοῦμε, ὅλος σχεδὸν ὁ παιδιὸς καὶ ἐφιβούσκος τὸν τῆς Ἑλλάδος κλιτοῦ. Τὸ ποδόσφαρο ἀντικατέστησε κάθε ἄλλο παιχνίδι καὶ ἡ γυμναστικὴ μας κάτηρις ἐπῆρε ἔτοις μᾶς ἀπροσδοκοῦτη μονομέρεια, διότοι σ' ὅλῳ τὸν κόσμον. "Οπαδόποτε, διότοι ποὺ εἰνε, διτὶ οἱ νεοί γυμνάζονται, ἐνῶ ἄλλοτε — στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Καρτούς μας — ἡ γυμναστικὴ ήταν στὰ σπάργανα.

"Ο παλαιότερος Ἑλλην γυμναστής ἦταν ὁ Πιαγώνις, ὁ οποίος — γιὰ τὸ ἀρχαιοπετεῖο — ἐγίνεται Παγών. Δηλαδή : ὁ Παγών, τοῦ Παγώνος ή Παγώντος ...". Ο Παγών αὐτὸς ὑπῆρχε καὶ πρῶτος διενινθῆται τοῦ Διδασκαλείου. "Ἔταν τύπος Ἀθηναῖος, μὲ μαργάριτα πάποι μαλλιά καὶ ἀπέτιστα γένετα — ἔτοις μᾶς ζωγραφίζεται δὲ Σύνη τὸ γέρο Δαιγοβέτη στὸν «Πλειστανόμενον Ιούδαιον» του. Είχε σπουδάσει τὴν γυμναστικὴν στὴ Γερμανία καὶ αὐτὸς τὴν εἰσήγαγε πρῶτος στάζεις. Ο Παγών εἰνε ἐπίσης ὁ συγγραφεὺς τοῦ πρώτου νεοελληνικοῦ βιβλίου γυμναστικῆς. Ἐδίδασκε μὲ τὸ γερμανικό σύστημα τῶν σιδερέων ἔχαρτημάτων, δηλαδὴ μὲ ἀλτήρες, οὐδέδους καὶ ἔτινες κορίνες, ἐνῶ σημειεῖ ἡ Σοενδική γυμναστικὴ ἔχει καπαργήσει τὰ βάρη αὐτά.

"Ο Παγών ἦταν γνωστὸς καὶ γιὰ τοὺς ιδιόρρυθμους γεωγραφικοὺς καὶ ιστορικοὺς κάρτες του. Σ' αὐτοὺς παριστανεὶ τὴν ιστορικὴν καὶ γεωγραφικὴν ἔξτησιν τῶν ἑνῶν συμβολιῶν, μὲ ἔναν καπαργάκην, τὸν διπόνιον τὰ πρῶτα κήματα ἀποτελοῦσαν οἱ Ἐβραῖοι, οἱ Ἀσσύριοι καὶ ἄλλοι Ἀνατολικοὶ λαοί, ποὺ προηγήθησαν στὸν πολιτισμό. Γ' αὐτὸς εἰχε ὄνομασει τὸν ἄλλαντά του «Ο ροῦς τοῦ Χρόνου».

Τὸ πρώτο γυμναστηρίο ίδρυθηκε στὴν δόδον Κηφισιάς, ἔξει δποὺ ἀργότερα κτίστησε τὸ Πτωχοκομεῖο, ἀλλὰ καὶ στὸ Διδασκαλεῖο, στὴ σημερινὴ Ὄδο Θουκυδίου, εἰχε ίδρυθεῖ ἄλλο γυμναστηρίο μὲ τρία δίζηνα, ἵνα μονόδυνο καὶ μάγειρα μὲ κρίκους.

"Ο Παγών κατέβαλε μεγάλες προστάθειες γιὰ νὰ διαδώσῃ τὴν Γυμναστικὴν καὶ νὰ πείσῃ τὸν κόσμο, διτὶ σύμφωνα μὲ τοὺς σχετικοὺς στίχους

*"Ἡ Γυμναστικὴ κρατήνει,
σῶμα' ἀδροῖται καὶ ψυχήν..."*

Γ' αὐτὸς, ὃι μόνο ἐδίδασκε, ἀλλ' ἔκανε καὶ ἀτομικές ἐπιδείξεις τῆς δυναμιώς του. Ο Παγών ἦταν ἀκόμα ἀκόντιστος πεζοπόρος, ἀριστος, κολυμβητὴς κλπ. Οι νέοι τῆς ἐποχῆς ἔκαναν ἐνθουσιασμένους μαζί του. Ἀλλ' οἱ ἀθλητικοὶ νέοι ήσαν λίγοι τότε. Ο πολὺς κόσμος ἐνθεωροῦσε μάταιες τις ἀσκήσεις του καὶ τὶς προφρονούσες μάλιστα, διτῶς τὶς τοῦπτες τῶν σαλτιμάγκων καὶ τὰ «φόλαια».

"Οταν κατά τὸ 1859 — στὴν Α' Ὁλυμπιακὴν "Ἐκθεσι — ἐσκέφθηκαν νά τελέσουν καὶ σωματικοὺς ἀγόνες, δὲν βρέθηκαν νέοι συστηματικὴ γυμνασμένους, καὶ οἱ δρυγαταὶ τῶν Ἀγώνων ἀναγκαστήκαν νά στρατολογήσουν, ἀπὸ τὸν δόριο ἔκεινους ποὺ είλαν κάποια φυσικὴ δύναμι καὶ ἐπιδειξίτητα. Δηλ. προχειρίσους ἀθλητάς, αὐτοσχεδιανούς.

Οι Ἀγόνες ἔγιναν στὴν Πλατεῖα τῆς Ἐλευθερίας. Μια ἐξέδρα εἰχε στηθεῖ γιὰ τοὺς Βασιλεῖς, τοὺς δημάρχους καὶ τοὺς ἀποτέλεσματα τοῦ ὄδησον, ἐνῶ ὁ λαός παρακολούθησε δρυσίος. Στὴν ἀρχὴ ἔγιναν

καὶ μετὰ θάνατον, εἶνε καὶ ἡ ἔξης :

Μιὰ νέα γυναίκα, μητέρα τοιῶν μικρῶν παιδιῶν, εἰχε πεθάνει.

Τὸ βράδυ τῆς ἡμέρας τῆς κηδείας της, ὁ ἄντερ της σίκωνε τὸ κέφον του νὰ κητησθῇ τὸ μικρό. Συγχρόνως μᾶλλον φωνή, η φωνὴ τῆς γυναίκας του ἀκούστηκε νὰ λέηται :

— Μή κητησθῇς τὸ παιδί μας !...

Η φωνὴ τῆς μάνας καὶ μετὰ θάνατον ἀγρυπνοῦσε σημά στ' ἀγαπητούμενα παιδιά της...

ἴπποδρομίες, στὶς διπόνες ἔλαθαν μέρος καὶ ἀμάξιδες, μὲ τὰ χοντρά τους ἄλογα. «Ἐπειτα ἐπελέσθησαν — γράφει ὁ χρονογράφος τῆς ἐποχῆς — κωμικοὶ καὶ ἄθλοι σωματικοὶ ἀγῶνες», δολικοδρομίες καὶ ἀναρριζήσεις σὲ κατάστη. Στὸ ἀγώνισμα αὐτὸν ἔλαβε μέρος καὶ ἔνας τυφλός ζητιάνος !

Ο 'Ζηρός τοῦ φώναξε :

— "Ἄει μωρέ, κουφάγιο ! Πιὸ φηλά !...

"Ἐπειτα ἔγινε καὶ οἱ αστοὶ αἱ σειρὲς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τῆς ἐποχῆς ἐπειγήν, γιατὶ οἱ ἀγόνιζομενοὶ ἥσαν ὑποχρέωμένοι νὰ πηδῶν ἐπάνω σ' ἓνα φουσκωμένο ἀσκό. "Ἐπεφταν ἔτοις πολλοὶ καὶ ὁ κόσμος κειροκρούσθησε. Νικητὴς ἀνεψηρύχνη τέλος ἔνας περιβολάρης, δὲ διτοῖς κατωθώσεις νὰ σταθῇ λίγες στιγμές δρυσίος ἐπάνω στὸ ἄσκο.

"Ἡρόαν ὅμως τὰ ταφαρχώδη γεγονότα τοῦ 1862, ἡ ἀνόητη «χρυσῆς νεολαίας καὶ οἱ ἀχριστοί μικρώντας τῆς «Ωδαίας Ἑλλάδος» ἐξεθρόνισαν τὸν ἀσύρχτον ἐκείνον "Οθωνα" καὶ ἐρρίξαν τὴν χώραν στὴν ἀναρριά. Μετὰ τὸν ἐρχομό τοῦ Γεωργίου Α', ἐξεράγη ἡ Κρητική· Επανάστασις καὶ ἔτοις οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες διεκόπησαν, γιὰ νὰ ἐπαναληφθοῦν μόνο στὰ 1870. "Εγίναν καὶ τότε ἀγώνες, δηλαδὴ πειρασμοί πειρασμούσθησαν τοῦ Κοινωνούδιου, ἀλλά στὸ Παναθηναϊκό Στάδιο.

Τὸ Στάδιο δὲν ἔταν βέβαια τότε ἀναμαρμαρωμένο, διποὺ τὸ βλέποντα σημεῖο, μὲ τὴ γενναῖα ψηρήγια τοῦ Ἀβέρωφ. Στίς δυο πτέρυγές του ἐφύπνανταν ἀγκάθια καὶ στὸν ἀσκόσιο στίβο τὸν ἔβοσκαν γίδες ! Εδῶ καὶ κεῖ ἀσπρίζαν λίγα ἀπὸ τὸν ἀσκό μάρμαρα τῶν κεφαλαίων του.

Οι δραγμανοτάις ἐφόρνισαν νὰ καθαριστῇ πρόσχειρα δ τόπος καὶ ἔτοις οἱ θεαταὶ καθάντοσαν στὶς διποὺ καπηφορές, ἀπὸ τὶς διπόνες δημάς κατρακύλουσαν γλυστρώντας καὶ ἔπειταν πολλοὶ μαζί, σωρό-κουνέροι. "Οπωδήποτε, οἱ Ἀγόνες τοῦ 1870 δὲν ἐπέτυχαν πειρασμότερο ἀπὸ τοὺς Ἀγόνες τοῦ 1859.

***

Στὴν ιστορία τῆς νεοελληνικῆς Γυμναστικῆς ἔξεχουσα θέση κατέχει καὶ δὲ Ιωάννης Φωκιανός. Γεννήθηκε στὰς Ἀθήνας στὶς 30 Νοεμβρίου 1845. Ο πατέρας του καταγόταν ἀπὸ τὴν Νέα Φώκαια τῆς Μικρᾶς Ασίας καὶ γ' αὐτὸς ὑνουμάσθι καὶ Φωκιανός, ἐνῶ πολὺ λεγόντων Οφανάγολους. Ο 'Ιω. Φωκιανός στὴν ἀρχὴ ἐσπούδασε μαθηματικά στὸ Πανεπιστήμιο, ἀλλ' ἡ γυμναστικὴ ἔδειχε τὸν εἰλέτο νέον κατακυριεύσει. Ο ἀδελφός του Μιχαήλ, γυμναζόμενος στὰ δίζηγα, ἔπεισε καὶ σωτούθηκε, αὐτὸς δημάς δέντρας γένασε τὸν Ιωάννη Φωκιανὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Γυμναστικὴν καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν του γιατὶ.

Στὰ 1868 δὲ τότε ἑτοιμάζεις διποὺ Παιδείας Μαρφομάχαλης διώρισε τὸν Ιωάννη Φωκιανὸν Διευθυντή τοῦ Δημοσίου Γυμναστηρίου, μὲ μισθό δραχμῶν... 25 !

Οι σημειεύονται γυμνασταῖ, ποὺ ἔχουν βαθὺ καθηγητοῦ καὶ ἀνάλογο μισθό, ἀλλ' διαβάσουν μιὰ σχετικὴ περιοχή ἀπὸ τὸ ἔγγραφο τοῦ διοικούμενού του Φωκιανοῦ. Ιδού:

«Μὴ ὑπάρχοντος διδασκάλων τῆς Γυμναστικῆς εἰς τὸ ἐνταῦθα Γυμναστήριον, ἀναβέστον μάνιν τὸ ἔγγον τούτο, ἐπὶ μηριαῖα ἀντισωβάλ δραχμῶν 25, καὶ σᾶς προσκαλοῦμεν νὰ συνεργάζεσθε μετὰ τοῦ φύλακος τὸν Γυμναστηρίου καὶ προγυμναστοῦ Κωνστ. Νικηφοράκην, δεκαένων τῶν πυρσοδέστων !...»

Κ' ἔτσι, δὲ Φωκιανός ἀνέλαβε τὴ διεύθυνσι τοῦ Γυμναστηρίου καὶ, μετὰ τὸν καρπό, ἀρχίσει τὴν ἐκγύμνασι τῶν ἀθλητῶν διὰ τὸν Όλυμπιακό.

***

Στὶς 18 Φεβρουαρίου 1871, οἱ ὑπονογροὶ τῆς Παιδείας Πετμεζᾶς καὶ τῶν Στρατιωτικῶν Συμλέσης ἐξέδωσαν διάταγμα εἰσαγωγῆς τῶν στρατιωτικῶν ἀσκήσεων στὰ σχολεῖα. Σὲ κάθε σχολεῖο ἀπεστάτη ἔνας ιπταξιματίδης γιὰ ν' ἀσκήσῃ τοὺς μαθητάς. "Ολοὶ οἱ μαθηταὶ, οἱ μεγαλείτεροι τῶν 14 ἑταῖροι, ἥσαν ὑποχρεωμένοι νὰ γυμνάζονται. Οἱ μαθηταὶ τῶν στρατιωτικῶν τάξεων ἔτσειν ἔτσειν λόγου, πυρὶ κλπ. "Ἄς μὴ λησμονοῦμες τὴν ἐποχὴν ἔκεινη ἡ φύλαπταρία καὶ ἡ Μεγάλη Ιδέα φιστόντων στὸ μεσοχώραμψ τους.

Οι μαθηταὶ, ἀδιαφοροῦντες γιὰ τὸν ἀσκό, τοῦ Κοινωνίου. Οἱ μαθηταὶ, μαζὶ μὲ τὴν δηλασία, ἔμαθαν νὰ στηρίξουν τὸν Γυμναστηρίου. Οἱ μαθηταὶ, μαζὶ μὲ τὴν δηλασία, ἔμαθαν νὰ στηρίξουν τὸν Γυμναστηρίου. Στινέβησαν ἔτοις διάφοροι σκάνδαλα, οἱ γονεῖς καὶ οἱ δάσκαλοι στηρίζουν τὸν Γυμναστηρίου. Στινέβησαν ἔτοις διάφοροι σκάνδαλα, οἱ γονεῖς καὶ οἱ δάσκαλοι στηρίζουν τὸν Γυμναστηρίου. Στινέβησαν ἔτοις διάφοροι σκάνδαλα, οἱ γονεῖς καὶ οἱ δάσκαλοι στηρίζουν τὸν Γυμναστηρίου.

